

Точність відтворення заданої амплітуди руху волейболістками 12–13 років

Пашенко Ю. О., Стрельникова Є. Я.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. В роботі розглядається проблема одного з найважливіших видів координаційних здібностей для волейболу, що визначається здатністю до відтворення точності рухів за просторовими параметрами волейболісток 12–13 років.

Ключові слова: просторові параметри рухів, зоровий контроль, тренування.

Вступ. Проблема управління рухами займає значне місце в дослідженнях багатьох вчених [1, 2, 4]. Процеси управління руховими діями здійснюються на основі своєчасної корекції рухів, що пред'являє підвищені вимоги до рівня розвитку координації і точності рухів. На даний час повністю не визначено цілісного уявлення про механізми рухових координацій у волейболі, що створює певні труднощі при розробці ефективних методик їх вдосконалення у волейболістів з різним рівнем підготовленості та різного віку. При цьому спеціалісти вважають, що в умовах спортивної діяльності вдосконалення координаційних механізмів, що визначають ефективність рухових дій, вимагає відповідної підготовки, основне завдання якої полягає в усуненні труднощів, пов'язаних з використанням власне координаційних можливостей шляхом підготовки робочих механізмів локомоторного апарату до умов роботи, властивих змагальній вправі. Така підготовка повинна передбачати акценти вдосконалення вміння концентрувати робочі зусилля по ходу руху і раціонально розставляти акценти в системі рухів у відповідності до вимог біодинамічної структури рухової дії [3, 4].

Мета роботи: Визначити рівень точності рухів за просторовими параметрами волейболісток 12–13 років.

В нашій роботі вирішувались наступні **завдання:**

1. Провести аналіз науково-методичної літератури по проблемі стану і розвитку точності рухів юних спортсменів за просторово-динамічними і просторово-часовими параметрами.
2. Вивчити точність відтворення заданої амплітуди руху із зоровим контролем і без нього на початку і в кінці тренування волейболістками 12–13 років.

Об'єкт досліджень. Стан показників координаційних здібностей волейболісток груп базової підготовки ДЮСШ.

Предмет досліджень. Рівень точності рухів за просторовими параметрами волейболісток 12–13 років.

Методи досліджень: аналіз науково методичної літератури; педагогічне тестування; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Високий рівень розвитку координаційних здібностей, досягнутий на початкових етапах спортивного тренування, є важливим фактором оптимізації координаційної і технічної підготовки, який дозволяє запобігти застою в рості результатів, робить змагальні рухи економними, варіативними, різноманітними і у кінцевому рахунку більш ефективними. Крім того, широка координаційна підготовка на початкових етапах тренування допомагає легше засвоювати нові форми рухів і тим самим збагачувати руховий досвід юних спортсменів [3, 6].

Під час тренування формуються такі дуже необхідні сприйняття, специфічні для діяльності волейболістів, як «відчуття простору, часу, партнера, м'яча, сітки» [4, 5].

Побудова доступних для дітей і підлітків тренувальних програм навчання руховим навичкам неможлива без точного уявлення про морфо функціональну структуру рухів та особливості їхніх параметрів у залежності від віку. Знання вікових особливостей часових і силових параметрів у ході виконання відносно складних за координацією рухових дій дозволяє уточнити уявлення про можливості підлітків до здійснення швидких рухових завдань, що виникають у ході реалізації руху.

При вивченні рухових функцій усе більшу увагу дослідників сьогодні починає привертати зв'язок особливостей їх протікання з між пів кульною асиметрією мозку, що обумовлює асиметрію як сенсорних, так і моторних функцій.

Очевидь, що різні види спорту потребують двосторонньої підготовленості спортсменів у різній мірі, але найбільше потреба в амбідекстрах помітна в спортивних іграх та єдиноборствах.

Деякими авторами отримані дані, що свідчать про наявність у спортсменів окремих спеціалізації різко вираженої морфо-функціональної асиметрії, що негативно впливає на розвиток організму дорослих, а особливо юних спортсменів.

На думку авторів [1, 2, 3], ступінь розвитку кінестетичних відчуттів залежить, як від генетичних факторів, так і від факторів середовища у тому числі педагогічного впливу, і значною мірою визначає рівень технічної майстерності спортсменів, а також є істотним фактором для успішної та результативності ігрової діяльності. Разом з тим, аналіз науково-методичної літератури, програмних документів та практичної діяльності тренерів показав, що проблема визначення рівня і вдосконалення здібностей до оцінки та регулювання просторово-часових і динамічних параметрів рухів юних волейболістів у навчально-тренувальному процесі, на нашу думку, розглянута недостатньо, що й зумовило вибір теми, постановку мети та завдань дослідження.

Під час дослідження було встановлено, що точність диференціювання просторових параметрів рухів не однакова при відтворенні рухів домінантною і недомінантною рукою. Точність диференціювання м'язового зусилля

домінантною рукою була вище при виконанні рухів без контролю зору і нижче з зоровим контролем.

Таблиця 1.

Точність відтворення просторових параметрів (100 мм) правою і лівою рукою із зоровим і без зорового контролю до тренування (n=12)

Рука		Показник помилки $X \pm m$
Із зоровим контролем (%)	права рука	1,25±0,31
	ліва рука	1,55±0,43
t		0,57
p		>0,05
Без зорового контролю (%)	права рука	11,7±1,29
	ліва рука	11,3±1,64
t		0,19
p		>0,05

Таблиця 2.

Порівняння показників відтворення просторових параметрів (100 мм) правої і лівої руки, із зоровим і без зорового контролю до тренування (n=12)

Наявність зорового контролю		Показник помилки $X \pm m$
права рука	Із зоровим контролем	1,25±0,31
	Без зорового контролю	11,7±1,29
t		7,88
p		<0,05
ліва рука	Із зоровим контролем	1,55±0,43
	Без зорового контролю	11,3±1,64
t		5,75
p		<0,05

Виявлено, що рухова асиметрія неоднаково виявлялася в різних умовах – при відтворенні рухів під контролем зору і без зорового контролю. Визначено, що на неї впливає тренувальне навантаження. Як до тренування, так і після його закінчення точність відтворення амплітуди рухів домінуючою рукою була вище при відтворенні руху з зоровим контролем і, навпаки, нижче без зорового контролю.

Під впливом фізичного навантаження тренування середньої інтенсивності мало місце погіршення точності відтворення амплітуди рухів у різних умовах. Однак, достовірним було поліпшення точності диференціювання простору недомінуючою кінцівкою без зорового контролю ($p < 0,05$).

Таблиця 3.

Точність відтворення просторових параметрів (100 мм) правою і лівою рукою із зоровим і без зорового контролю після тренування (n=12)

Рука		Показник помилки $X \pm m$
Із зоровим контролем (%)	права рука	1,43 ± 0,46
	ліва рука	2,03 ± 0,47
t		0,91
p		>0,05
Без зорового контролю (%)	права рука	9,65 ± 1,6
	ліва рука	7,14 ± 1,15
t		1,27
p		>0,05

Таблиця 4.

Порівняння показників відтворення просторових параметрів (100 мм) правої і лівої руки, із зоровим і без зорового контролю після тренування (n=12)

Наявність зорового контролю		Показник помилки $X \pm m$
права рука (%)	Із зоровим контролем	1,43 ± 0,46
	Без зорового контролю	9,65 ± 1,6
t		4,94
p		<0,05
ліва рука (%)	Із зоровим контролем	2,03 ± 0,47
	Без зорового контролю	7,14 ± 1,15
t		4,11
p		<0,05

Аналізуючи дані, що характеризують точність рухів юних волейболісток у різних умовах відтворення просторових параметрів в одному випадку з зоровим контролем, а в іншому по пам'яті – без контролю зору, можна відзначити, що і до, і після тренування при зоровому контролі у волейболісток домінантної рукою була права, а при виключенні зорового контролю домінантною рукою виступала ліва.

Дослідження показало, що при зоровому контролі фізичне навантаження викликало незначне погіршення показників відтворення просторових параметрів, як правої, так і лівої руки ($p > 0,05$).

Таким чином, без зорового контролю фізичне навантаження викликало незначне покращення показників відтворення просторових параметрів правої руки ($p > 0,05$), і достовірно краще лівої руки ($p < 0,05$).

Таблиця 5.

Порівняння показників помилки відтворення просторових параметрів (100 мм) правої і лівої руки із зоровим контролем до і після тренування (n=12)

Час вимірювання		Показник помилки $X \pm m$
права рука (%)	До тренування	1,25±0,31
	Після тренування	1,43 ± 0,46
t		0,5732
p		>0,05
ліва рука (%)	До тренування	1,55±0,43
	Після тренування	2,03 ± 0,47
t		0,75
p		>0,05

Таблиця 6.

Порівняння показників помилки відтворення просторових параметрів (100 мм) правої і лівої руки без зоровим контролем до і після тренування (n=12)

Час вимірювання		Показник помилки $X \pm m$
права рука (%)	До тренування	11,7±1,29
	Після тренування	9,65 ± 1,6
t		1,00
p		>0,05
ліва рука (%)	До тренування	11,3±1,64
	Після тренування	7,14 ± 1,15
t		2,08
p		<0,05

Висновки. Отримані у ході дослідження результати про асиметрію точнісних рухів і впливу на їх показники фізичного навантаження зможуть бути використані тренерами у підвищенні ефективності тренувального впливу.

Результати визначення показників окремих координаційних здібностей нададуть тренерів можливість оптимізувати навчально-тренувальний процес в напрямку розвитку необхідних для волейболістів спеціальних фізичних якостей. Отримані результати можуть сприяти підвищенню ефективності навчання техніці складно координаційних точнісних рухів юних волейболісток 12–13 років.

Література

1. Аганянц Е. К. Функциональные асимметрии в спорте: место, роль и перспективы исследования. / Е. К. Аганянц, Е. М. Бердичевская и др. // Теория и практика физической культуры. – 2004. – №8. – С. 22–24.
2. Лукьяненко В. П. Точность движений: проблемные аспекты теории и их прикладное значение / В. П. Лукьяненко. // Теория и практика физической культуры. – 1991. – № 4. –

С. 2–9.

3. Платонов В. Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. / В. Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 1997. – 218 с.

4. Помещикова І. П., Пащенко Н. О. Стан координаційних здібностей баскетболістів студенської команди / і. П. Помещикова, Н. О. Пащенко // Міжнародна науково-практична конференція "Фізична культура, спорт та здоров'я". – 2016. – С. 193-196.

5. Ровний А. С. Сенсорні механізми управління точнісними рухами людини / А. С. Ровний. – Х., 2001. – С. 65–155.

6. Ширяєва І. В. Особливості розвитку координаційних здібностей юних баскетболістів / Ширяєва І. В., Харченко Є. С. // Міжнародна науково-практична конференція "Фізична культура, спорт та здоров'я". – 2015. – С. 127-128.

Інформація про авторів:

Пащенко Н. О. – студентка

Харківська державна академія фізичної культури

Стрельникова Є. Я. – ст. викладач кафедри спортивних і рухливих ігор

Харківська державна академія фізичної культури

E-mail: zenastrel@gmail.com